

Lo libre dels Grands Jorns
@ 2015, hereus de Joan Bodon / Institut d'Estudis Occitans

1a edició original: 1964
1a edició catalana: maig del 2015
@ de la traducció: Joan-Lluís Lluís
@ d'aquesta edició: Club Editor 1959, S.L.U.
Coves d'en Cimany, 2 – 08032 Barcelona
www.clubeditor.cat

ISBN 978-84-7329-192-7
Dipòsit legal: B 12212-2015
Disseny gràfic: Àngel Uzkiano
Imprès a Romanyà Valls

Tots els drets reservats.
Prohibida tota forma de còpia.

Joan Bodon

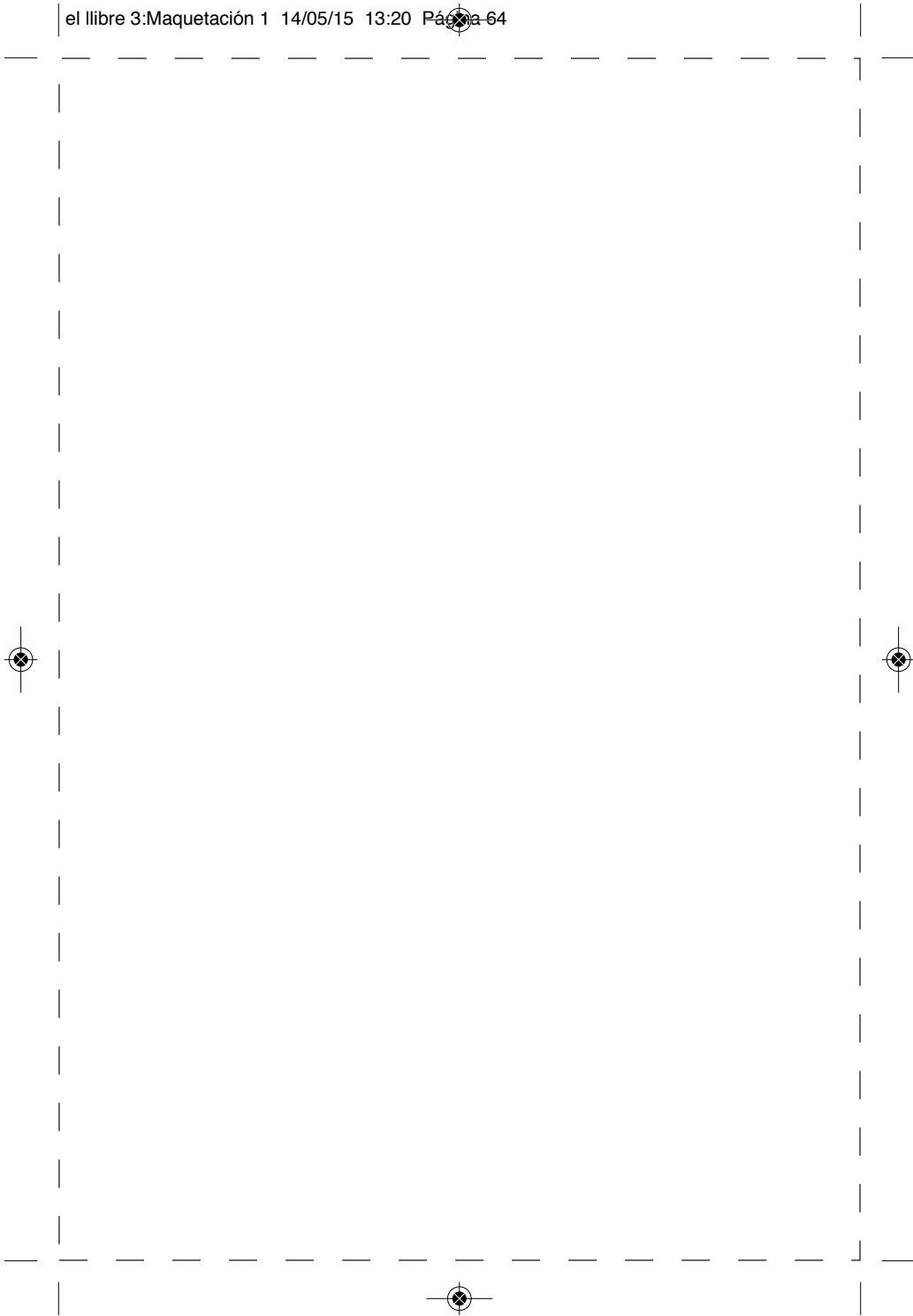
El llibre dels finals

Traduït de l'occità
per Joan-Lluís Lluís

CLUB EDITOR
BARCELONA

SEGONA PART
El capellà de Cotofuny

I
El Club

Si sabéssim què fer. Sempre, però, hem de fer quelcom.

Un dia, dues rates van caure dins un bidó de llet. Al fons de tot. A força de pernejar van aconseguir surar. Provaren d'escalar el bidó però l'alumini era massa llis. No podien clavar-hi les urpes.

¿Quant de temps van nedar tot donant voltes? La primera rata digué: “Germana, estem acabades. Començo a cansar-me. Resistir només ens farà patir més. Millor morir d’una vegada. Adéu, germana...”

Deixà de pernejar. S'enfonsà com una pedra i es negà.

L'altra rata, neda que nedaràs. Mentre pugui bellugar-me, pensava, no em dono per perduda. Tant com em queda alè, aleno...

Passaren les hores, moltes hores... I així, al matí, de tant remenar la llet, la rata va trobar-se al damunt d'una bola de mantega.

Un conte de la criada que no canviarà res a res... ¿Que n'estava segura, la criada, que la rata s'havia salvat? Al matí, l'amo, quan va descobrir la rata, molt segurament la va oferir al gat...

El barquer, sense remes ni barra dins la barca que feia aigua, encara serrava entre les dents una tija de canya verda. ¿Per què? La barca es va capgirar. El barquer va obrir la boca abans d'enfonçar-se, i abandonà la canya al corrent. A la punta d'una illa es va aturar, la canya verda. Allà brotà.

Un gir del destí... Un desert, on amb prou feines vivien uns quants milers de camellers que es dedicaven a guardar unes pobres bèsties... Un profeta s'aixecà, els llançà a la conquesta del món... I així l'àrab, una pobra llengua rústega de pastors, s'escampà des de la Meca i anà fins a la Xina i Gibraltar.

No va ser, però, per l'expansió de la llengua que els àrabs s'escamparen. Va ser per l'expansió de la fe. La fe a davant, la llengua seguia.

En un racó de muntanya, un grapat de bosquerols i de caçadors van resistir als àrabs. Parlaven castellà, el dialecte més tosc d'Ibèria...

Aquells bosquerols cristians, però, van reconquerir tot Espanya. Van fer-ho en castellà. Aixafaren el galleg i el català. Des del reialme guanyat de Granada van anar cap a la mar gran, rere Cristòfol Colom. A la recerca d'or, a la recerca de terres...

Vuit segles abans de Colom, Oqba i els cavallers d'Al·là van sotmetre el Magrib. Només la mar oberta va detenir-los. Oqba va plantar el seu estendard dins la grava amarada d'aigua-sal: "¡Aquí s'acaba el món!", exclamà...

¿I si Oqba o, més tard, els seus seguidors s'haguessin aventurat per l'aigua? Podien fer-ho, bons mariners com eren. Potser haurien trobat Amèrica. Es parlaria àrab a Lima i a Mèxic...

Si... Si... Sempre el si... Allò que ha estat, ha estat. Tal com havia de ser. Res més...

¿I què és, una llengua? Una fressa. M'és ben igual que l'àrab sigui parlat aquí o allà. Ni tan sols faig servir la meva llengua per comprar pa. Menys encara per fer l'amor...

Ja ho sé, ja ho sé. Encara no fa cent anys Eliezer Ben-Yehuda, al vaixell que el portava d'Odessa fins a la terra promesa, jurà que mai més no parlaria cap altra llengua que l'hebreu. A la seva dona, als seus fills, als mariners i al seu gos. L'hebreu, llengua morta des de feia més de dos

mil anys, amb aquell sonat tornà a reviscolar. La llengua d'Oc continua esperant el seu sonat...

—I doncs, ¿pagaràs una copa, avui?...

Vaig sobresaltar-me. Aquella mà damunt la meva espatlla... Era al Club, un bar discret de Clarmont. No vaig respondre. La mossa se n'anà. Va anar cap a les seves companyes, quatre o cinc. Un home, entre elles, en duia una a la falda: la menys vestida, la més rossa. Bevien xampany a copa plena. Reien com pocalotes, les mosses.

—El capellà de fotut cony —cridava la mossa—. El capellà de fotut cony.

—Que no —la va tallar l'home molt suau-ment—. Escolta... El capellà de Tonyfocut va dir al capellà de Cotofuny: si jo no fos el capellà de Tonyfocut seria el capellà de Cotofuny i tu no series el capellà de Cotofuny sinó el capellà de Tonyfocut...

—Fotut cony... —Es plegaven de riure...—
Cony fotut...

II
El Capellà

L'interior de Sant Pere de Jauda, aquell matí, estava envoltat de cortines negres: guarniments de dol estampats de creus i flames blanques.

Seguint el meu costum vaig seure a tocar de la pica beneitera. Sol. ¿Per qui devien ser, les cortines? Potser penjaven per algun mort de la vigília, o potser esperaven el mort del dia...

¿Quan, doncs, serien per mi, les cortines? Per mi i per la llengua d'Oc...

¿Qui penso que sóc? ¿I els altres? Jansemin, Gelu i els marsellesos, Mistral potser més que els altres, tots pensaven, tots creien: sóc l'últim, rere meu ja no quedarà res de la llengua d'Oc... Aquesta llengua que perdura...

Ara, però, sí que arribem al final. Ho sé... Millor si m'equivoco... ¿Millor? ¿Per què? En la bu-

llícia de llengües del món, ¿qui coneix la llengua d'Oc? ¿Qui sabrà que va existir?

Escriure, sempre, escriure... El llibre que escriuré serà l'últim... Quan jo ja no hi sigui ningú no el llegirà. Encara que fos el més gran llibre de la nostra llengua. Una literatura, però, mai no s'acaba amb una obra mestra...

Una vegada, en un monestir, un pare abat, un savi, un sant, agonitzava en un llit de cendres. Al voltant seu, els frares, de genollons, esperaven. No volien perdre res de les últimes paraules del superior que, sens dubte, serien memorables.

El pare abat es girà, obrí la boca. Els frares es van apropar tant com van poder. I sentiren:

—Voldria pixar...

El pobre abat havia mort.

¿Quines seran les últimes paraules en la nostra llengua? ¿Les dirà algú mentre agonitza? ¿Potser només un mot? Abans de morir. Però la mort és la vida. És la gran paraula que l'home oblida. Així doncs, ¿morir com més aviat millor?

Que escrigui en oc o en francès: d'aquí a cent anys ningú no em llegirà. I si no és d'aquí a cent anys posem que sigui d'aquí a dos-cents... Arribarem al mateix punt. Així millor no escriure res... Pel poc de temps que em queda.

Abocar alguns pensaments al paper en una nit de febre... Un paper que eixugarà la paella, o quelcom pitjor...

Dins la cambra de Pascal ja mort, ¿quants papers escampats van trobar? Fulls de tota mena sense connexió, amb lletra tremolosa... Sense comptar els que es van perdre i els que els amics van furtar...

¿Per què, però, jugar a aquest joc? Si Déu no hi és, ho perdre tot. Si Déu hi és em perdre a mi...

Si el món m'aixafés i que sabés que m'aixafarà, tant se valdria no saber res. L'home fet canya pensa massa. ¿Pensa o penja? Com a bon alvernès de llengua espessa, Pascal devia patir per trobar les esses...

Si no guanyo, no perdre res. Com un alvernès que fa comèdia quan regateja al firal... Màquina de comptar els diners atès que els diners s'han de comptar, i si l'aire pot pesar-se la gràcia deu poder mesurar-se. Nostre Senyor dels escanyarals en una creu de braços estrets, potser per estalviar fusta...

La pell nua cenyida per un cinturó, els claus que travessen el cuir, picar-hi a sobre a cop de puny per recordar el deure... Pobre Pascal, morir

massa aviat... Potser que si t'haguessis quedat a Clarumont hauries conegut els Grans Dies...

Aquesta església de Sant Pere, ¿qui sap si vas veure-la? Podria ser del teu segle. Potser jesuïta. És clar que no: Sant Pere dels Mínims...

Ja no estava sol. Un home caminava per l'església, al mig. Va travessar el cor, arribà a l'altar. Els seus gestos m'eren familiars: els d'un capellà que diu missa. Amb els braços oberts es girà i em veié.

Però, si era... l'home del Club. Aquell de les mosses a la falda. A gambades se m'apropà. M'estirà per la màniga: "Surt..."

El vaig seguir. A la portalada, em digué:

—Potser m'entendràs. Sóc un capellà que ha penjat els hàbits....

A la cantonada de la plaça, a mà esquerra, la mossa verda ens observava. Potser n'estava cridant una altra. Ell no la veié, continuava estirant-me per la màniga:

—Au, vine, aviat serà migdia. Et convido a fer un vermut...